

قرآن کتاب هدایت

از دیدگاه امام خمینی (س)

www.ketab.ir

تبیان آثار موضوعی

دفتر سیزدهم

خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸.
قرآن کتاب هدایت از دیدگاه امام خمینی(س) / [ویرایش ۲]. - تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار
امام خمینی(س)، ۱۳۸۲. ۲۹۵ ص. - (تبیان: آثار موضوعی؛ دفتر سیزدهم)

ISBN: 964 - 335 - 040 - 1

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص ۲۷۷ - ۲۹۵؛ همچنین به صورت زیرنویس. چاپ اول: ۱۳۷۵.

۱. خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -
پیامها و سخنرانیها - نظریه درباره قرآن. الف. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)، گروه
معارف اسلامی. ب. عنوان.

۹۵۵ / ۰۸۴۲۰۹۲

DSR ۱۵۷۴ / ۵ / ۴ ق ۴

م ۷۸ - ۱۰۶۷۹

کتابخانه ملی ایران

کد / م ۸۲۱

قرآن کتاب هدایت از دیدگاه امام خمینی(س) - تبیان آثار موضوعی (دفتر سیزدهم)

تحقیق و نشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و نشر عروج

چاپ دهم: ۱۴۰۳ / ۵۰۰ نسخه

قیمت:

101002000200006

قرآن کتاب هدایت

• فروشگاه شماره یک: خیابان انقلاب، بین ۱۲ روزدین و فخر رازی، پاساژ ظروفی، تلفن: ۶۶۴۹۳۰۸۱ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• فروشگاه شماره دو: خیابان انقلاب، چهار راه حافظ، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکز پخش: • امور نمایندگیها و نمایشگاهها، تلفن: ۶۶۴۰۴۸۷۳

• امور سفارشات و بازرگانی، تلفن: ۶۶۴۸۹۱۶۰

• فروشگاه مجازی مؤسسه عروج www.oroujpub.com

نشانی الکترونیکی: pub@imam-khomeini.ir

<http://imam-khomeini.ir>

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	مقدمه
۱	بخش اول: هویت قرآن
۳	فصل اول: منزلت قرآن
۳	قرآن مستجمع تمامی کمالات
۷	رشح‌های از عظمت قرآن
۱۳	فصل دوم: مقاصد و مطالب مهم قرآن
۱۳	قرآن سازنده انسان
۱۶	قرآن، مفتاح معرفت الهی
۱۹	مطالب مهم قرآن
۲۳	فصل سوم: جامعیت قرآن
۳۱	فصل چهارم: دعوت قرآن
۳۱	روش دعوت قرآن
۳۶	اهداف دعوت قرآن
۴۲	دعوت به تشکیل حکومت و اقامه عدل
۴۴	دعوت به وحدت و برادری

۴۷	فصل پنجم: اعجاز قرآن
۵۳	فصل ششم: تحریف قرآن
۵۳	تحریف لفظی قرآن
۵۹	معانی و مراتب مختلف تحریف

۶۱	بخش دوم: علوم قرآن
۶۳	فصل اول: نزول قرآن
۶۳	بعث پیامبر(ص) و نزول قرآن
۶۶	کیفیت نزول وحی
۷۱	فرشته واسطه وحی
۷۶	رمضان، ماه نزول قرآن
۷۹	لیلة القدر، شب مکاشفه حقایق
۸۱	مراتب و مراحل نزول قرآن
۸۹	فصل دوم: قرائت قرآن
۸۹	اهمیت قرائت قرآن
۹۴	آداب قرائت قرآن
۱۰۸	ثواب قرائت بعضی سوره‌ها
۱۱۵	فصل سوم: فهم قرآن
۱۱۵	قرآن فراخور فهم همگان
۱۱۷	شرایط فهم قرآن
۱۲۰	حجب استفاده از قرآن
۱۲۶	مراتب فهم قرآن
۱۲۸	اقسام آیات قرآن و فهم آن
۱۲۹	حروف مقطعه و فهم آن
۱۳۱	عالمان حقیقی قرآن
۱۳۹	فهم اهل معرفت و متعمقان آخرالزمان
۱۴۷	فصل چهارم: تفسیر قرآن
۱۴۷	شرایط تفسیر و مفسر

۱۵۳ یکسونگری در تفسیر قرآن

۱۵۶ تفسیر به رأی

۱۶۳ بخش سوم: مردم و قرآن

۱۶۵ فصل اول: صبر و استقامت در دفاع از قرآن

۱۶۵ صبر و استقامت اولیا در دفاع از قرآن

۱۶۷ لزوم صبر و استقامت در دفاع از قرآن

۱۷۱ فصل دوّم: قیام ملت ایران برای قرآن

۱۷۱ قیام برای احیای قرآن

۱۷۳ تشکیل حکومت قرآنی

۱۷۹ فصل سوّم: پیروزی در پرتو قرآن

۱۷۹ اتکای به قرآن، سبب پیروزی ملت ایران

۱۸۳ سیادت مسلمین در اتکای به قرآن

۱۸۹ فصل چهارم: تطبیق امور با قرآن

۱۸۹ قرائت قرآن و فهم تکلیف از آن

۱۹۰ ارائه و تبلیغ قرآن

۱۹۳ فصل پنجم: اجانب و قرآن

۱۹۳ قرآن سد راه اجانب

۱۹۴ توطئه‌های اجانب در مقابله با قرآن

۲۰۳ فصل ششم: مهجوریت قرآن در میان مسلمین

۲۱۳ فصل هفتم: رژیم پهلوی و مقابله با قرآن

۲۱۳ مخالفت با ضروریات و احکام قرآن

۲۲۲ هتک و بی‌احترامی به قرآن

۲۲۳ عوامفریبی و تظاهر به حمایت از قرآن

۲۳۳ فصل هشتم: برخورد گروه‌ها و احزاب با قرآن

۲۳۳ ملی‌گراها و نهضت آزادی

۲۳۹ منافقین و چاپ‌گرایان

۲۴۵	فهارس
۲۴۷	فهرست تفصیلی
۲۶۷	فهرست آیات
۲۷۳	فهرست روایات
۲۷۷	فهرست مآخذ
۲۹۳	فهرست منابع

www.ketab.ir

مقدمه

قد جاءكم من الله نور وكتاب مبين (۱)

امام خمینی (س) یکی از مجذوبان و شیفتگان قرآن مجید است که سالیان دراز معتکف آستان این رشحه الهی بوده و با تهذیب و خروج از بیت تاریک نفس با تلاوت قرآن انس گرفته و از آن خوشه‌های فراوان برآمده. از سرچشمه زلال آن بهره‌ها اندوخته است و برخی از آنچه را که دریافته و فهمیده در آثار مکتوب و غیرمکتوب خود به دیگران عرضه داشته که برای طالبان و تشنگان معارف قرآنی بسیار گرانبهاست.

دیدگاه‌های امام (س) در شاخه «تاریخ و علوم قرآنی» در یک اثر مستقل گرد نیامده و باید آن را در لابه‌لای آثار ایشان یافت، و این نکته باید مورد اشاره قرار گیرد که حضرت امام (س) در این زمینه کمتر به سیاق و روش مرسوم در تألیفات این علم سخن گفته‌اند بلکه در پی بیان حقیقت قرآن و اسرار آن و گشودن هرچه بیشتر راه بهره‌برداری از قرآن بوده‌اند. به همین دلیل در آثار ایشان پیرامون بسیاری از عناوین موجود در کتابهای «تاریخ و علوم قرآن» مطلبی، همچون بحث جمع‌آوری و اعراب و رسم‌الخط و تعداد آیات قرآن دیده نمی‌شود. از سوی دیگر عناوین و مباحثی یافت می‌شود که در این کتابها کمتر می‌توان آن را دید مانند: فهم قرآن، مهجوریت قرآن و ...

ما در این مقدمه نمی‌توانیم به تمامی دیدگاه‌های ایشان اشاره کنیم و فقط به بیان چند مطلب برای نمونه می‌پردازیم و جستجوگران معارف قرآنی را به مطالعه هرچه عمیقتر

این مجموعه فرا می خوانیم.

امام (س) قرآن را نازل غیبی و مظهر رحمت مطلقه الهی می دانند که جامع تمامی کمالات و صورت اسم اعظم و همتای انسان کامل است. این کتاب عظیم از این مرتبه نازل شده و در کسوت الفاظ و حروف در آمده تا بشر را از ملک عالم به ملکوت و ماورای آن سیر دهد.

قرآن همان گونه که خود در وصف خویش می گوید: نور و برهان و فرقان و هادی است. و دربردارنده برترین معارف در معرفت خدا و اسما و صفات و افعال اوست که هیچ حکیم و عارف و سالکی را برتر و بیشتر از آن نه سخنی بوده و نه تواند بود، بلکه دسترسی به حدّ نهایی معارف قرآن نیز ویژه «مَنْ خُوطِبَ بِهِ» و خاصان او به توسط تعلیم اوست. بنابراین فهم کامل حقایق قرآن از دسترس همگان خارج و فوق طاقت بشر است. با اینهمه اوصاف، قرآن در مرتبه نازل خود در خور فهم همگان است و سفره گسترده الهی است که همه می توانند از آن بهره گیرند ولی باید دانست شرط بهره‌وری هرچه تمامتر و کاملتر از قرآن بستگی تمام به پاکی درون و رفع موانع فهم و شاگردی عالمان حقیقی قرآن و ثقل کبیر - اهل بیت پیغمبر (ص) - دارد.

امام (س) در همین راستا تفسیر قرآن را برتر از اندیشه بشر می دانند و می شناسند و فرزند ارشد و بزرگوار ایشان در تفسیر گرانسنگ خود می نویسد: پدر محقق و آشنای به رموز قرآن و برخی اسرار آن می فرمایند: «همانا تفسیر قرآن برای کسی جز خداوند تعالی میسر نیست؛ زیرا قرآن علم حق است که پایین آمده و احاطه برآن در امکان [کسی] نیست.»^(۱) و همین امر است که موجب شده است، تنها عالم به حقیقت قرآن «من خُوطِبَ بِهِ» باشد که او نیز در همان مرتبه قرار دارد و از همان جا نازل شده است.

امام (س) در حالی که کوششهای مفسرین قرآن را اجر می نهند، این حقیقت را گوشزد می کنند که تاکنون تفسیری بر قرآن نگاشته نشده است و تفسیر باید مقصد قرآن را بگوید نه شأن نزول آن را، و سپس راه تفسیرنویسی را بیان می نمایند. در همین جا، پیرامون تفسیر به رأی، این عقیده را طرح کرده و آن را ترجیح می دهند که مراد روایات از تفسیر

به رأی، اظهار نظرهای شخصی در آیات احکام است، وگرنه بهره‌های اخلاقی و تربیتی از قرآن نه «تفسیر» است و نه «تفسیر به رأی».

همان‌گونه که اشاره رفت امام در حین اعتقاد به عظمت و جایگاه رفیع قرآن، آن را فرستاده شده برای هدایت همگان می‌شناسند و سفارش فراوانی در رجوع به قرآن و فهم آن می‌نمایند و با این دیدگاه که «چون قرآن کلام خداوند و برتر از اندیشه بشر است پس انسانها را یارای آن نیست که آن را دریابند» سخت مخالفت می‌ورزند و قرائت بدون تدبّر و درک را کافی نمی‌دانند. بر این اساس، ایشان برخلاف فتوای مشهور فقها پیرامون حرمت فروش و در اختیار قرار دادن قرآن به کفّار، برای تبلیغ و ترویج اسلام و هدایت دیگران، این عمل را لازم و ضروری می‌دانند و در ضمن ردّ دلایل قائلان به حرمت آن، به سیره پیغمبر (ص) و نگارش آیات قرآن در نامه‌های خود به غیر مسلمانان استشهاد می‌کنند، و در بخشی از بحث خود می‌نویسند:

اعتقاد به لزوم حفظ قرآن در دست کفار و دیگر مقدّسات از اینکه دست کافران به آن برسد مخالف مذاق شارع است که تبلیغ اسلام و گسترش احکام آن و هدایت مردم را به هر وسیله ممکن لازم می‌شمرد. و احتمال مصلحت کتاب، احياناً مزاحمت با این مصلحت غالبه ندارد.^(۱)

امام (س) قرآن را کتاب انسان‌سازی و هادی بشر و اداره‌کننده همه جوانب و نیازهای انسان معرفی می‌کند و آن را در بردارنده مسائل فردی و اجتماعی و سیاسی و امور دنیا و آخرت می‌شناسند. ایشان همچنین قرآن را کتابی ضدّ ستم و محرّک و بیدارکننده انسانها و موجب پرخاش علیه ستمگران می‌دانند که حیات و مجد مسلمانان در گذشته در عمل به قرآن، و درماندگی و سستی امروز آنها در مهجوریت این کتاب کریم، و تجدید حیات و سرافرازی امروز آنان در گرو رجوع به قرآن است. از این رو مهجوریت قرآن در تاریخ و بویژه در زمان ما برای او سخت دشوار است و دردی جانکاه از آن بر سینه دارد و حرکت انقلاب اسلامی را در جهت احیای قرآن و مقاصد آن ترسیم می‌نمایند.

ویژگیهای این مجموعه:

۱. این مجموعه که در گروه معارف اسلامی حوزه معاونت پژوهشی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) استخراج و تنظیم شده است، مشتمل بر سه بخش است:

* بخش اول که عنوان «هویت قرآن» به آن داده شده دارای شش فصل است و در آن به مباحثی همچون: منزلت، جامعیت، مقاصد، دعوت، اعجاز و تحریف قرآن پرداخته شده است.

* بخش دوم به علوم قرآنی اختصاص یافته و در چهار فصل تنظیم شده است. مباحث مطروحه در این فصول عبارت است از کیفیت نزول، قرائت و آداب آن، فهم و حُجُب فهم و مراتب آن، و با مطالبی پیرامون تفسیر قرآن و تفسیر به رأی به پایان می‌رسد.

* بخش سوم تحت عنوان «مردم و قرآن» به بحث پیرامون برخورد مردم با قرآن و جایگاه قرآن در میان آنها پرداخته است. مباحث این بخش عبارتند از: صبر و استقامت در دفاع از قرآن، قیام برای قرآن، پیروزی در پرتو قرآن، معاندین و قرآن و مهجوریت قرآن در میان مسلمین.

۲. فهرست تفصیلی، فهرست آیات و روایات و فهرست مآخذ کلام امام در پایان این مجموعه آورده شده که راهنمای مناسبی برای دسترسی به مطالب و مآخذ مورد نیاز محققین است.

۳. در تنظیم این مجموعه کوشیده‌ایم، عبارت‌ها را با توجه به پیام صریح و اصلی آنها در ذیل نزدیکترین عنوان انتخابی بیاوریم و حتی الامکان از تکرار آنها در دیگر عناوین خودداری کنیم. لذا برای دریافت کلیه دیدگاه‌های امام پیرامون یک موضوع نمی‌توان به موارد ذکر شده ذیل همان عنوان اکتفا کرد و مراجعه به دیگر عناوین مجموعه اجتناب‌ناپذیر است.

۴. برای هریک از قطعات منتخب، عنوانی را برگزیده‌ایم که عین عبارت حضرت امام نیست، در عین حال، سعی شده است از مطالب داخل هر قطعه برداشت شود؛ لذا نمی‌توان این جمله‌های انتخابی را به حضرت امام نسبت داد و لازم است محققین در نقل

مطالب آن دقت لازم مبذول فرمایند.

۵. حتی الامکان سعی شده مطالب ذیل هر عنوان به ترتیب تاریخ تألیف و بیان

برگزیده شود؛ ولی در بعضی موارد بنا به ضرورت این توالی رعایت نشده است.

۶. هریک از متون منتخب به تناسب موضوع و تاریخ با علامت «***» از یکدیگر

تفکیک شده و از ابتدا تا انتهای مجموعه به ترتیب شماره گذاری شده‌اند. فهرست مآخذ

در پایان مجموعه که بر اساس شماره قطعات منتخب تنظیم گردیده، تاریخ، مخاطبین و

آدرس مطالب را نشان می‌دهد.

در پایان لازم می‌دانیم از کلیه افرادی که ما را در تهیه این مجموعه یاری داده‌اند

خصوصاً از تلاشهای بی‌شائبه جناب حجت‌الاسلام والمسلمین حسین مستوفی و

خواهر فاطمه گودرزی تشکر کنیم و کلام را با دعایی از حضرت امام به پایان ببریم.

«از خداوند تعالی عظمیاء را و قرآن و استقلال مملکت اسلامی و شوکت و

بزرگی پیروان قرآن کریم را خواستارم»

معاونان پژوهشی

مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (س)